

К. М. Речка,

к. е. н., ст. викладач, Таврійський державний агротехнологічний університет

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

K. Rechka,

Candidate of science, senior lecturer, Tavrisky state agrarian and technical university

ANALYSIS OF INVESTMENT ACTIVITY OF ENTERPRISES OF AIC

У статті розглянуто гостру на сьогодні проблему інвестиційної діяльності АПК, виявлено посилення потреби у фінансуванні галузі, визначено особливості формування інвестиційних ресурсів та основні джерела фінансування інвестиційної діяльності. Досліджено стан інвестиційної діяльності України та запропоновано напрями її активізації.

The sharp problem of investment activity of AIC is considered in the article, found out strengthening of requirement in financing of industry, the features of forming of investment resources and basic sourcing investment activity are certain. Investigational the state of investment activity of Ukraine and directions of its activation are offered.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, динаміка інвестицій, інвестиційний клімат.
Key words: investments, investment activity, dynamics of investments, investment climate.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах економічної кризи необхідність залучення інвестиційних ресурсів в АПК України набуває особливої актуальності. На сучасному етапі від вирішення проблемних питань інвестиційної діяльності у вітчизняному сільському господарстві та переробних галузях АПК, значною мірою залежить відновлення та зростання матеріально-ресурсного потенціалу, підвищення рівня виробництва та конкурентоспроможності української продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, вирішення всього спектра соціально-економічних проблем країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Питання теорії і практики інвестицій, інвестиційної діяльності, формування джерел її фінансування та визначення напрямів інвестування вивчали зарубіжні вчені Г. Александер, Г. Бірман, Д. Бейлі, Л. Гітман, М. Джонк, Д. Норткотт, У. Шарп, С. Шмідт, М. Яхяев та інші дослідники. Вагомий внесок у теорію інвестиційної діяльності, оцінки ефективності інвестицій та інвестиційної привабливості підприємств,

а також в управління фінансовим забезпеченням інвестиційного процесу зробили вітчизняні науковці: І.О. Бланк, В.П. Галушко, О.І. Гуторов, М.С. Герасимчук, С.О. Гуткевич, Т.В. Майорова, А.С. Музиченко, Г.М. Підлісецький, А.А. Пересада, П.Т. Саблук, П.А. Стецюк, В.П. Савчук, В.Г. Федоренко, А.В. Чупіс та інші вчені-економісти. Але значна частина питань, що дасть змогу найбільш ефективно вкладати фінансові ресурси аграрних суб'єктів господарювання, ще залишається не розкритою, або потребує удосконалення.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Ефективна діяльність підприємств АПК у перспективі, залежить від багатьох факторів. Одним з найважливіших є рівень їх інвестиційної активності і діапазон інвестиційної діяльності. Також важливе значення має раціональність використання залучених ресурсів. Відносини між суб'єктами інвестиційної діяльності вимагають глибоких теоретичних і практичних знань для використання різних видів інвестиційних ресурсів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сільське господарство належить до провідних галузей агропромислового комплексу України, ефективність його функціонування визначає національну економічну та продовольчу безпеку. Недостатні обсяги інвестиційних ресурсів призвели до погіршення матеріально-виробничої бази суб'єктів господарювання, зменшення прибутковості і рентабельності, низького рівня концентрації і спеціалізації виробництва, слабого розвитку інфраструктури ринку.

Активна інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств дозволяє прискорити темпи відтворення засобів виробництва. У свою чергу цей процес залежить від прийняття інвестиційних рішень суб'єктів підприємництва, які ґрунтуються на інформації про привабливість об'єктів інвестування. Все це переконливо свідчить про необхідність посилення уваги до розробки теоретико-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

За рахунок усіх джерел фінансування в 2011 р. у сільському господарстві України освоєно 12,1 млрд грн. інвестицій, що на 16 % більше порівняно з попереднім роком. Власні кошти товаровиробників у структурі інвестицій в основний капітал сільського господарства займають 66%, кредити — 23, прямі іноземні інвестиції — 3, кошти державного бюджету — 2%, інші джерела — 6%. За попередніми даними, інвестиції в основний капітал сільського господарства у 2012 р. склали понад 17 млрд гривень.

Процес покращення інвестиційного клімату та нарощування інвестицій стримує ряд чинників, найважливішими серед яких є: непослідовна і недосконала інвестиційна політика держави в аграрній сфері, в якій переважають принципи залишкового виділення бюджетних коштів; недосконалі механізми та схеми їх використання; нерозвиненість інноваційної інфраструктури, надмірний знос і відсутність умов не лише розширеного, а й простого відтворення основних засобів; несприятливі умови для розвитку малого бізнесу на селі; низька ліквідність інвестицій; невирішеність проблеми іпотеки; недостатнє фінансування заходів щодо розвитку шляхової мережі на селі; недосконалий механізм економічних відносин між галузями, що призводить до низької рентабельності капіталу та недостатньої інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки.

Низький рівень прибутковості капіталу сільськогосподарських підприємств і власників землі стримує їх інвестиційну діяльність. Високі трансакційні витрати і монополізм посередників на ринках сільськогосподарської продукції та інвестиційних ресурсів не дозволяють формувати достатні власні джерела для розвитку матеріально-технічної бази сільського господарства й забезпечувати її розширене відтворення.

Скорочення робочих місць у сільській місцевості та витрат на формування людського капіталу посилює процеси диференціації рівнів розвитку окремих сільських територій, частина яких занепадає. Недостатньою є пряма державна інвестиційна підтримка сільського господарства, оскільки лише 3—4% загального обсягу інвестицій у галузі становлять кошти державного бюджету, тоді як тут виробляється 8—9% валового внутрішнього продукту України. Довготривале недофінансування призвело до деградації матеріально-технічної бази багатьох підприємств.

Проблема інвестиційного забезпечення розвитку галузі є найбільш гострою у малих і середніх сільськогосподарських підприємствах, а також у особистих селянських господарствах.

Досягнення позитивних зрушень у цьому напрямі найбільшою мірою залежить від використання місцевих можливостей інвестиційного забезпечення. Однак такі можливості в більшості регіонів і територій обмежені. Тому проблема інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства і села є масштабною, її вирішення має національне значення і потребує консолідації зусиль усіх ланок і сфер виробництва, соціуму, органів державної влади та управління економікою [5].

Дійсність інвестиційної діяльності як на мікро-, так і на макрорівні, визначається ефективністю використання інвестиційних ресурсів. У цьому плані вирішальне значення мають результати господарської діяльності інвестиційних галузей. Їх технічний рівень, організація виробництва, здатність до засвоєння інновацій здійснюють основний вплив на інвестиційний цикл, окупність і віддачу інвестиційних ресурсів [6].

Формування інвестиційних ресурсів визначається інвестиційною привабливістю підприємства. Інвестиційна привабливість підприємства характеризується сукупністю показників його фінансово-економічного стану, на основі аналізу яких потенційний інвестор може прийняти управлінське рішення щодо доцільності вкладення вільних коштів у розвиток цього підприємства без значного ризику їх втрати або неотримання очікуваного доходу на інвестований капітал [2].

Інвестиційні ресурси, що формуються підприємством у процесі здійснення інвестиційної діяльності, характеризуються низкою особливостей: 1) основна вихідна умова здійснення інвестиційного процесу; 2) зв'язок з процесом початкового накопичення капіталу; 3) можливість використання реінвестованого капіталу; 4) безпосередній зв'язок із всіма стадіями життєвого циклу підприємства; 5) безпосередній зв'язок із всіма стадіями інвестиційного процесу; 6) безперервність процесу; 7) детермінованість та урегульованість параметрів процесу; 8) прямий зв'язок з метою та напрямками інвестиційної стратегії підприємства; 9) зв'язок з часовою перевагою власників підприємства; 10) умова забезпечення фінансової стійкості; 11) висока ступінь взаємозв'язку з досягнутою структурою капіталу, а також вартістю його залучення та можливостями ефективного використання.

Вибір джерел фінансування інвестицій дозволяє розрахувати пропорції в структурі визначених джерел формування інвестиційних ресурсів. Залежно від виду коштів існують такі методи фінансування інвестиційної діяльності, як самофінансування, акціонування, боргове фінансування, фінансування за рахунок дотацій, змішане фінансування.

Найпривабливішим методом фінансування інвестиційних проектів є самофінансування, яке здійснюється виключно за рахунок власних внутрішніх коштів підприємства, до яких відносять: чистий прибуток; амортизаційні відрахування; страхові суми відшкодування збитків; іммобілізовані надлишки основних та оборотних коштів, нематеріальних активів тощо. Такий метод фінансування включає можливість підприємства не тільки відшкодувати затрати, а й здійснювати за рахунок отриманого прибутку матеріальне стимулювання працівників, вирішувати питання соціального розвитку і, головне, здійснювати розширене відтворення та розвиток підприємства [4].

Користуючись статистичними даними, можна проаналізувати показники інвестиційної діяльності в Україні за період 2007—2010 років (табл. 1).

Аналізуючи дані, впливає висновок про те що кризова ситуація, яка склалась в Україні, призвела до великих втрат всіх галузей економіки. Однією із провідних галузей в Україні є сільське господарство, показники інвестування якого значно зменшились. Позитивним в інвестиційному сере-

Таблиця 1. Динаміка інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств України, млн грн.

Вид діяльності	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Економіка всього	188486,1	233081,0	151776,8	171091,9	230001,2	263727,7
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	9519,2	16890,1	9381,7	12230,8	14219,5	16052,8
Сільське господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги	9338,0	16682,1	9294,9	12105,9	13941,2	15796,9
Інвестиції в сільське господарство у % до загальної суми інвестицій	5,1	7,2	6,2	7,2	6,2	6,1

довищі можна вважати збільшення частки інвестиції в дану галузь до загальної суми в економіку (7,2% у 2010 р.).

Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств залежить від різноманітних природно-кліматичних, соціальних, економічних, фінансових та інших особливостей галузі. Успішна інвестиційна діяльність можлива за умови створення сприятливого інвестиційного клімату, тобто середовища, в якому проходять інвестиційні процеси. Воно формується під впливом політичних, економічних, соціальних та інших факторів, що визначають умови інвестиційної діяльності в регіоні і ступінь ризику інвестування. Параметрами оцінки інвестиційного клімату в країні, регіоні, галузі та підприємстві виступають кількісні та якісні характеристики їх стану та розвитку. В умовах реформування відносин власності і форм господарювання виникає гостра необхідність дослідження інвестиційного клімату функціонування сільськогосподарських підприємств з урахуванням регіональних особливостей.

Таким чином, інвестиції — це найважливіша частина фінансування розширеного відтворення, яка забезпечить економічне зростання в довготривалій перспективі. Вони визначають темпи розвитку сільськогосподарського виробництва, а широкі їх застосування забезпечить структурні зміни, технологічне переоснащення та модернізацію, запровадження сучасних високопродуктивних і ресурсозберігаючих технологій, вихід на передові позиції розвитку й пріоритетності галузі.

Інвестиційні ресурси в тих обсягах, які фактично реалізуються, не забезпечують розширеного відтворення, а для більшості вітчизняних підприємств основним джерелом інвестицій є власні кошти. Все це призвело до того, що більшість сільськогосподарських підприємств — збиткові. Таке становище потребує пошуку шляхів подолання цієї проблеми, а саме: доступності довготермінового кредитування та залучення фінансових ресурсів з інших галузей, насамперед переробної промисловості АПК.

Одним із основних стратегічних напрямів подальшої активізації інвестиційної діяльності має бути створення привабливого інвестиційного клімату. В Україні необхідно прийняти комплексну програму залучення інвестицій, що передбачатиме:

- впровадження та розроблення механізмів залучення іноземних інвестицій;
- підвищення рівня гарантій і прав інвесторів;
- налагодження автоматизованої інформаційної системи оперативного пошуку партнерів у сфері іноземного інвестування;
- належного режиму консультаційного обслуговування з питань права, фінансування та страхування;
- створення державного реєстру іноземних інвесторів і банку даних про об'єкти іноземного інвестування.

ВИСНОВКИ

Оцінка процесу здійснення інвестиційної діяльності підтвердила відсутність жорсткої лінійної послідовності

його етапів, що викликано особливостями структури управління аграрних підприємств, розмірами проектів, неповнотою і значною вартістю інформації. Врахування цих чинників дозволяє об'єктивно оцінювати інвестиційну діяльність у сільському господарстві. Удосконалення процесу входження зовнішніх інвесторів у сільське господарство за сучасних умов, пов'язане з покращанням ефективності прийняття рішень щодо залучення нових джерел інвестиційних ресурсів власниками господарств, визначенням напрямків співпраці інвесторів і власників землі та майна, а також інформаційною підтримкою і правовим захистом сторін.

Література:

1. Закон України "Про інвестиційну діяльність" № 1560-XII від 18 вересня 1991 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Інвестування: [підруч.] / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда. — К.: Знання, 2008. — 452 с.
3. Лабенко О.М. До питання про сутність понять "інвестування" та "фінансування" / О.М. Лабенко // Агроінком. — 2005. — № 11—12. — С. 64—67.
4. Пересада А.А. Проектне фінансування: [підруч.] / Пересада А.А., Майорова Т.В., Ляхова О.О. — К.: КНЕУ, 2005. — 736 с.
5. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року/за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2012. — 182 с.
6. Федоренко В.Г. Шляхи підвищення ефективності інвестицій в Україні / В.Г. Федоренко. — К.: Науковий світ, 2003. — 724 с.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1991), Law "On investment activity", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (Accessed 7 July 2014).
2. Grineva, V. Koyuda, V. Lepeyko, T. and Koyuda, O. (2008), Investuvannia [Investing], Znannia, Kyiv, Ukraine.
3. Labenko, O. (2005), "To the question about essence of concepts "investing" and "financing", Agroinkom, vol. 11—12, pp. 64—67.
4. Peresada, A. Mayorova, T. and Lyakhova, O. (2005), Proektne finansuvannia [the Project financing], KNEU, Kyiv, Ukraine.
5. Lupenko, Yu. and Mesel'-Veselyak, V. (2012), Stratehichni napriamy rozvytku sil's'koho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku [The strategic sending of development of agriculture of Ukraine is to the period of to 2020 year], NNC "IAE", Kyiv, Ukraine.
6. Fedorenko, V. (2003), Shliakhy pidvyschennia efektyvnosti investytsij v Ukraini [Ways of increase of efficiency of investments in Ukraine], Scientific world, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 14.07.2014 р.